27.2.2025

VNS 8/2024 vp
Eduskunnan talousvaliokunnalle

Lausunto kulttuuripoliittisesta selonteosta

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Paltalta lausuntoa kulttuuripoliittisesta selonteosta. Palta edustaa noin 2600 yksityistä palvelualan yritystä ja yhteisöä muun muassa logistiikka-, informaatio- ja viestintä-, asiantuntijapalvelu-, hallinto- ja tukipalvelu- sekä viihde- ja virkistystoimialoilla. Luovien alojen osalta edustamme mm. audiovisuaalista alaa, mediaa, kulttuurilaitoksia, sekä arkkitehtialaa.

Selonteon visio ja tavoitteet

Selonteon vision mukaan ”*2040-luvulla taide ja kulttuuri ovat Suomea vahvistava ja yhdistävä voima, joka inspiroi rakentamaan kestävämpää, elinvoimaisempaa ja inhimillisempää tulevaisuutta. Onnistuneen kulttuuripolitiikan seurauksena ihmisten kokema osallisuus ja merkityksellisyys tuottavat laaja-alaista sivistystä, hyvinvointia sekä yhteiskunnallista ja taloudellista arvoa yhteistyössä muiden politiikan alojen kanssa*.”

Visiota voidaan pitää onnistuneena, joskin **Suomen kuitenkin tulisi selkeämmin tavoitella luovien alojen kokonaisliikevaihdon sekä sen kansantalouden osuuden kasvattamista.** Palta on pyrkinyt arvioimaan kulttuuripoliittista selontekoa erityisesti alan liiketoiminnallisen kasvun ja kannattavan yritystoiminnan näkökulmasta. Selonteossa esitetyt tavoitteet ovat varsin yleisiä ja siten pääosin kannatettavia. Globaalissa ja digitaalisessa markkinataloudessa on erityisen tärkeää korostaa kansainvälistä vaikuttavuutta ja näkyvyyttä sekä siihen tähtäävän valo- ja vetovoimaisen kulttuurin kehittämistä.

Suomi häviää aineettomissa investoinneissa muun muassa Ruotsille ja Suomi kykenee myös huonommin hyödyntämään taloudellisesti aineettomia investointeja – esimerkiksi brändejä tai luovia sisältöjä. Aineettoman pääoman luomiseen tehdyt investoinnit tulee kyetä muuttamaan taloudelliseksi arvoksi ja kannattavaksi elinkeinotoiminnaksi, joka puolestaan edistäisi Suomen kilpailukykyä ja elinkeinorakenteen monipuolistamista. Tällainen kehitys toisi uusia resursseja myös koko arvoketjun toimintaan. Pelkillä valtionavustuksilla, varsinkin pitkäkestoisen julkisen talouden vajeen keskellä, ei kulttuuri- tai luovien alojen kasvunäkymiä saavuteta.

Selonteon toimenpiteet

Selonteossa ehdotetaan toimia joita Palta on pyrkinyt ajamaan jo pitkään. **Luoville aloille ja myös laajemmin palvelusektorille soveltuvien kehittämis- ja investointikannustimien kehittäminen tulisi olla prioriteetti**. Valtio on lisäämässä merkittävästi t&k -toiminnan rahoitusta ja sen tulisi olla hyödynnettävissä myös luovien sisältöjen tuotannossa ja luovien alojen kilpailukyvyn kehittämiseksi. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan määritelmää, jonka pohjalta muun muassa Business Finlandin t&k-rahoitusta ja verottajan lisäverovähennystä voidaan myöntää, tulisi uudistaa ja sen tulkintaa pitäisi yhdenmukaistaa ja selventää niin, että se soveltuu paremmin luovien ja palvelualojen kehittämistoimintaan.

T&k -rahoituksen lisäksi on huolehdittava myös luovien alojen kansainvälistymistä, sekä kaupallistamista edistävien tuki-instrumenttien riittävyydestä luoville aloille. **AV-tuotantokannustimesta on saatava**

Palvelualojen työnantajat PALTA ry
Eteläranta 10, 6.krs, PL 62, 00131 Helsinki
Y-tunnus 0773798-8

palta.fi
+358 20 595 5000
info@palta.fi

pysyvä instrumentti, joka ei olisi katkolla jokaisen hallituksen budjettiriihen yhteydessä. Tuotantokannustin on valtiolle käytännössä riskitön, itsensä rahoittava instrumentti, joka synnyttää työtä ja kasvua luovaan talouteen.

Selonteko korostaa, että ”*julkisen rahoituksen vastuu on turvata jokaiselle kulttuurin saavutettavuus*”. Palta katsoo, että kulttuurin kuluttajillakin on vastuu osallistua kulttuurin rahoittamiseen. Ristiriitaista onkin, että kulttuuri-, viihde- ja urheilutapahtumia koskeva 10 prosentin alv nostettiin vuoden vaihteessa 14 prosenttiin hallituksen toimesta. **Alvin nosto oli todella huono päätös yritystoimintaan ja markkinoihin perustuvan kulttuurituotannon näkökulmasta.** Tätä alv-noston aiheuttamaa haittaa tulisikin paikata ostovoimaa parantavalla työn verotuksen alentamisella.

Kannatettavaa selonteossa on, että avustus- ja valtionosuusrahoituksen rinnalla pyritään vahvistamaan toimijoiden omien tulojen kasvattamista ja pääomarakenteen kehittymistä, sekä ehdottamalla verotuksellisia keinoja (esim. lahjoitusten verovähennys), jotta yksityistä rahaa saataisiin houkuteltua kulttuurin ja taiteen tukemiseksi paremmin. **Lahjoitusten verovähennyksen** toteuttamista on syytä selvittää jatkossa OKM:n ja VM:n toimesta.

Palta kannattaa myös selonteon kirjausta: ”*laaditaan sidosryhmien kanssa periaatteet tekijänoikeuden ja aineettoman pääoman arvottamiseksi ja lisätään alan yritysten ja rahoittajien välistä vuoropuhelua*”. **Liiketoimintansa aineettomaan varallisuuteen perustavilla yrityksillä on usein ohuet taseet ja siksi niiden on vaikeampi saada markkinaehtoista kasvurahoitusta**. Aineettoman omaisuuden arvottaminen ja vakuuksien puuttuminen on haasteellista. Tässä yhteydessä tulisi varmistaa, että Tesin ja Finnveran toiminnassa mahdollistetaan aineettoman omaisuuden arvottaminen nykyistä laajemmin sekä sen hyödyntämisen paremmin yritysten vakuutena.

Selvää on, että kulttuurin tekijöillä on oikeus saada työstään korvaus. Kulttuurin ja luovien alojen arvoketju on kuitenkin monimutkainen ja voi sisältää niin freelancer-työtä, yrittäjyyttä kuin palkkatyötä. **Työsuhteessa syntyvien luovien sisältöjen osalta immateriaalioikeudet tai niihin liittyvät palkkiot tulee jatkossakin olla työnantajayrityksen ja työntekijän välisen sopimuksen alaisia**. Mahdolliset epäselvyydet syntyvien tuotosten omistusoikeudesta hankaloittavat kannattavan liiketoiminnan kehittämistä.

On myös tärkeä huomioida, että **epätyypilliset työsuhteet tai digitaaliset alustat** eivät ole niin epätyypillisiä vaan ne ovat digitalisoituvan yhteiskunnan vakiintuneita ja kasvavia ilmiöitä. Nämä liittyvät myös vahvasti yhteen, sillä digitaalisilla alustoilla kulttuurisisältöjä voidaan tuottaa tai tarjota ajasta ja paikasta riippumatta yhä enemmän. Suomi on digitalisaation hyödyntämisen ja erityisesti mobiiliteknologian kärkimaita ja nyt tulisi keskittyä siihen, miten suomalainen kulttuuri ja luova talous voisi hyötyä digitaalisen transformaation kehityksestä parhaalla mahdollisella tavalla.

Selonteossa ehdotetaan uutta pysyvää, neuvoa-antavaa toimielintä, jonka tehtävänä on mm. tehdä aloitteita kulttuuri- ja luovien alojen kokonaisvaltaiseksi edistämiseksi eri politiikka-aloilla. Käytännössä kuitenkin lainsäädännön valmistelu voi siiloutua useamman ministeriön alle jatkossakin. Suomessa luovien alojen toimintaa onkin perinteisesti pidetty lähempänä kulttuuripolitiikkaa kuin elinkeinotoimintaa. Siksi esimerkiksi tekijänoikeusasiat on sijoitettu opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle, kun taas muiden aineettomien oikeuksien hallinnointi on työ- ja elinkeinoministeriön alaisuudessa. Tällainen rajaus on

27.2.2025

elinkeinotoiminnan kannalta täysin keinotekoinen. **Kaikkien immateriaalioikeuksien lainsäädännön valmistelu ja käytännön hallinto olisi järkevää keskittää työ- ja elinkeinoministeriöön**.

Selonteossa viitataan **tekijänoikeusjärjestelmän tasapainoiseen kehittämiseen ja ylläpitämiseen**, sekä yhteiskunnallisiin intresseihin tekoälyteknologioiden kehittämisessä. Tekijänoikeuslakiin on lisätty lain uudistamisen yhteydessä useita tekijöiden asemaa parantavia muutoksia. Samalla tekijänoikeuksien tehokas lisensointi osoittautuu usein haasteelliseksi. On myös nähtävissä, että tekijänoikeudet hidastavat yleiskäyttöisten tekoälyratkaisujen hyödyntämistä ja kehitystyötä yrityksissä nykyisellään. Tasapainoisen, kaikille osapuolille reilun ja teknologiakehityksen sallivan, tai sitä jopa vauhdittavan tekijänoikeusjärjestelmän kehittäminen on haasteellista ja sen luomiseen ja määrittelyyn on syytä kiinnittää huomiota selonteon toimeenpanon yhteydessä.

Kunnioittavasti

Tatu Rauhamäki
Johtaja, elinkeinopolitiikka
Palvelualojen työnantajat Palta ry

Jari Konttinen
Johtava asiantuntija
Palvelualojen työnantajat Palta ry